

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ НАУКОВИХ ЗНАТЬ ПРО ТРАДИЦІЙНУ НАРОДНУ КУЛЬТУРУ СЛОБОЖАНЩИНИ НА ПРИКЛАДІ КАЛЕНДАРНИХ СВЯТ

Маліков В.В.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

У сучасній Україні посилюється інтерес до відродження і дотримання народних традицій у побуті містян, насамперед в сферах харчування, родинних і календарних свят. Цей інтерес підживлюється з боку засобів масової інформації, які з готовністю висвітлюють такі яскраві події, а також місцевої влади, адміністрації закладів освіти і культури, які ініціюють громадські святкування найпопулярніших свят річного кола. При цьому в Харкові доречно було б спиратися на дійсні слобожанські народні традиції, однак програми святкувань зрідка їх враховують, здебільшого керуючись навіть не узагальненим уявленням про українську етнічну культурну спадщину, а радянською інтерпретацією східнослов'янських традицій та новотворами, які формуються під впливом викривленого розуміння масовою культурою народної. Це актуалізує необхідність популяризації науковцями знань про дійсні слобожанські традиції за допомогою регіональних і національних ЗМІ, які звертаються до них як експертів.

Метою доповіді є виявлення просвітницького потенціалу надання вченими інтерв'ю ЗМІ для формування прихильності громадської думки до наукових знань про традиційну народну культуру Слобожанщини та спростування псевдоісторичних уявлень про народні свята.

Доповідь спирається на досвід популяризаторської діяльності і взаємодії зі ЗМІ автора та опубліковані історико-етнографічні праці Петра Іванова, Миколи Сумцова та інших народознавців XIX – початку XX століть, а також сучасних дослідників, які проводили фолькорно-етнографічні експедиції в кінці XX – на початку XXI століть зафіксували декілька цікавих і для сучасних містян обрядів та повір'їв, зокрема на прикладі свята Водохреща на Слобожанщині.

Нині найяскравішими кадрами репортажів на Хрещення є занурення людей в льодяну воду на річках, ставках та інших водоймах, що є небезпечним для непідготовлених людей. Проте така дія не була провідною для слобожанських селян. Хрещення або Йордань має більш давню дохристиянську основу, пов'язану зі вшануванням землеробськими народами цілющих властивостей води. Селяни у нашому краї вірили, що в ніч перед Хрещенням вода починає «хвилюватися», набираючи надприродних властивостей. І деякі з них ходили опівночі на річку, щоб одразу набрати такої води в посуд, бо вважали, що вона здатна зцілювати різні хвороби людей і домашньої худоби. На водоймах вирубували хрести в льоду до половини його товщини. Місце довкола прикрашали гілками сосни, вирізаними з льоду хрестами, які обливали буряковим квасом. А інколи навіть споруджували каплицю з льоду. Уранці на Йордань усі йшли до річки, щоб попити освяченої в цьому місці священиком води і набрати її додому. А занурювалися у воду лише деякі люди, піклуючись про своє здоров'я.

Надання таких знань самими вченими за допомогою ЗМІ є нагальною потребою для формування високої культури громадських святкувань, справжнього висвітлення і вшанування народних традицій в сучасному Харкові.